

Werkinstructie Landelijk Telprotocol VHR (Versie 2022)

Voor u ligt de werkinstructie telprotocol van de Vereniging Het Ree. Deze instructie is aanvullend op het telprotocol en geeft handvatten om de overgang naar de uniforme telling in te voeren. Als zodanig vervangt de werkinstructie het telprotocol dus niet, maar geeft daar meer “handen en voeten” aan.

Bepaling teldata en aanvangstijden

Voor de telling wordt de periode eind maart – begin april aangehouden om de teldata van een drietal opeenvolgende schemerperiodes vast te stellen.

De teldata worden vastgesteld door de FBE en doorgegeven aan de WBE's en andere tellende organisaties.

De telroute

In de praktijk blijkt met name de indeling van telroutes soms vragen op te roepen. Vandaar dat we er hier praktijkgericht wat dieper op in gaan.

We komen in de praktijk een viertal situaties tegen:

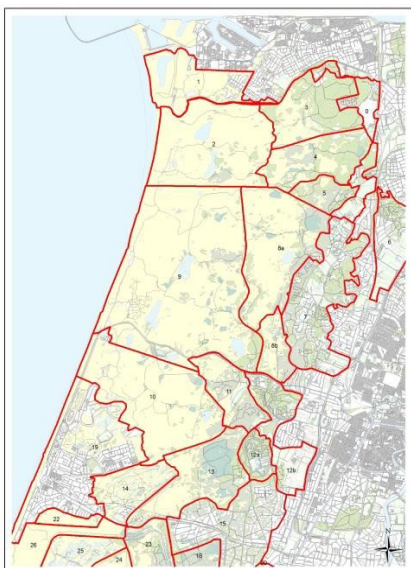
- 1 We hebben te maken met grote velden waarbinnen zonder al te veel problemen een telroute van 2,5 uur kan worden ingepast.
- 2 We hebben te maken met kleinere velden waar op (jacht)veldniveau geen route van 2,5 uur kan worden ingepast.
- 3 We hebben te maken met velden waarin fysiek geen route kan worden gepland .
- 4 We hebben te maken met velden waarin al veel op andere tijdstippen wordt geteld.
- 5 We hebben te maken met velden waarin (door welke omstandigheden dan ook) het eerste uur geen reeën worden geteld.

In alle situaties blijft echter gelden dat er WBE-dekkend dient te worden geteld!

1 Grote velden

Het leggen van telroutes in dergelijke velden is niet moeilijk, wat echter helemaal niet wil zeggen dat er geen aandacht hoeft te worden besteed of er niet over hoeft te worden nagedacht. De bedoeling is namelijk wel dat de telroute(s) voldoet/voldoen aan het criterium dat je niet meer dan één keer over de route waarneemt. Je mag overigens best twee of meer keren over bepaalde paden in een route rijden, maar je neemt maar één keer waar. En dat doe je als je bent gestart met de route die je daarna in één keer afrijdt. Tel je dus de eerste keer 0 reeën en de tweede keer dat je over hetzelfde pad rijdt 4 reeën dan mogen die dus niet genoteerd worden!

Een bestaand voorbeeld: Het duingebied tussen IJmuiden en Zandvoort (ruim 3500 hectare) is conform het telprotocol opgedeeld in verschillende telroutes / telgebieden. In dit geval wordt er door circa 50 mensen gelijktijdig en volgens de zelfde methode geteld. Het is hier goed te zien dat de telgebieden, ondanks dat er overal 2,5 uur wordt geteld, aanzienlijk in omvang kunnen verschillen. Zo zijn de telroutes in de dichtbeboste binnenduinrand in het oostelijk duingebied over het algemeen kleiner dan de telroutes in het open duingebied richting strand.

Kun je in het eerste geval maximaal 50 meter van je afkijken, in het tweede geval overzie je zomaar een dikke 500 meter! Kortom, in het eerste geval zal je de beschikbare 2,5 uur hard nodig hebben om je (veel) kleinere bosgebied te doorkruisen, terwijl je in het tweede geval met een (veel) groter gebied toe kan. Dit heeft alles te maken met het feit dat de dichtbeboste binnenduinrand minder “doorzichtig” is dan de grote kort begroeide duinen in het westen van het gebied.

Ook de padendichtheid en/of de grootte van bosvakken kan een bepalende factor zijn bij het bepalen van de telroute.

Bij alles geldt als uitgangspunt dat de telroute een zo compleet mogelijk beeld moet schetsen van het te tellen terrein. Hoe groot de gebieden moeten zijn en waar de routes precies komen te lopen is overigens iets wat alleen door de WBE zelf kan worden ingevuld. Die kennen het veld en haar reeën immers het beste!

2 De velden te klein voor een route van 2,5 uur

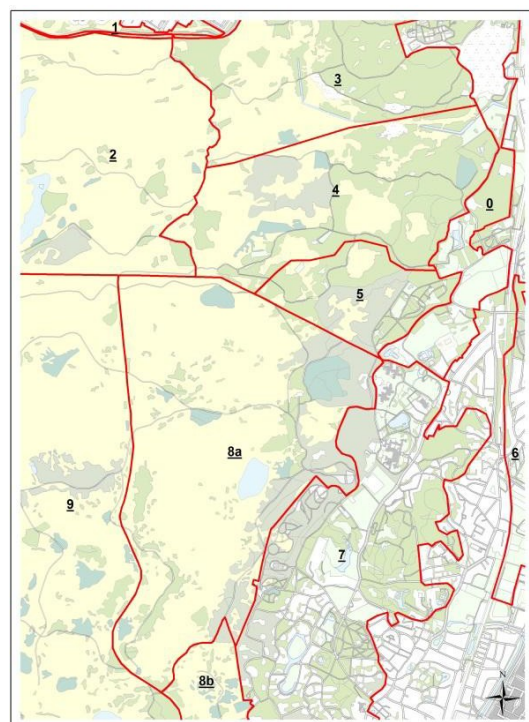
Dan een veel vaker voorkomende situatie: de velden zijn ieder afzonderlijk te klein om een telroute van 2,5 uur in te passen. De oplossing kan dan als volgt worden gevonden: beschouw de hele WBE nu eens als één groot veld en pas daar je telroutes in. Laat even de gedachte los dat er verschillende jachtvelden zijn. Dat is voor heel veel mensen heel onwennig omdat ze gewend zijn om op jachtveldniveau te denken, maar als we dat doen dan zien we dat we straks gewoon weer verder kunnen. We houden immers de velden in de praktijk echt wel in stand, maar in dit geval werken de grenzen even verwarrend als we telroutes in moeten delen. Vandaar dat we ze bij de bepaling van de telroutes even tijdelijk uitschakelen en net doen of ze er niet zijn.

In rechtstaand voorbeeld gaan we er voor dit voorbeeld vanuit dat de getoonde velden ieder op zich te klein zijn om een telroute van 2,5 uur in te plannen.

De rode lijnen zijn de (jacht)veldgrenzen en de nummers verwijzen in dit geval naar de gebieden.

Ook al denken veel mensen dat dit niet mag, toch sluit het telprotocol dat nergens uit. Sterker nog, in hel veel gevallen is een dergelijke overschrijding van jachtveldgrenzen onvermijdelijk en zal je telroutes hebben die in meerdere jachtvelden zullen zijn gelegen.

Zaak is dus een route te plannen zonder dat we ons even storen aan al die veldgrenzen en net doen alsof die grenzen er niet zijn. De telroute mag dus best in meerdere velden liggen! Zie ook het volgende kaartje waarin een tweetal fictieve telroutes staan ingetekend op het kaartje uit ons voorbeeld.

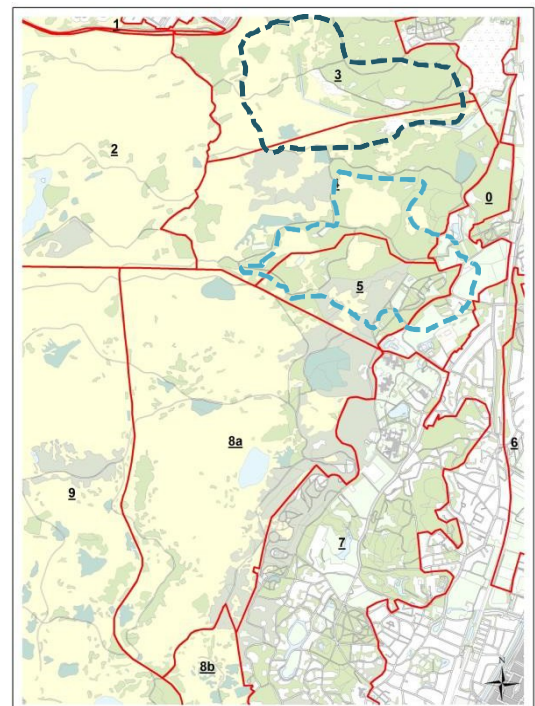
Hierbij geldt voor het bepalen van de telroutes dat ze aaneengesloten zijn, dat je op de route mag stoppen om waar te nemen, en dat de route bepaald wordt door de plekken waar het ree zich ophoudt op te nemen in de route.

In dit geval gaan we er van uit dat er inderdaad sprake is van grensoverschrijdende telroutes. In het voorbeeld hebben we een tweetal routes ingetekende die meerder (jacht)veldgrenzen overschrijden. De donkerblauwe route is gelegen in zowel veld 3 als ook in veld 4, en de lichtblauwe route ligt deels in de gebieden 0, 4 en 5.

Het handigst is in deze gevallen dat de verschillende telroutes ook door één telgroep per telroute wordt verreden en verwerkt.

Echter, als de jachthouders dat niet willen en ze allemaal binnen hun eigen veld willen tellen, dan kan dat ook. In dat geval betekent het dan wel dat er afspraken moeten worden gemaakt over het tijdstip dat ze hun deel van de telroute gaan tellen, zodat er niet teveel tijd tussen de verschillende tellingen op dezelfde telroute komt te liggen.

Het mooiste is immers als de tellingen op deze grensoverschrijdende telroutes elkaar in tijd opvolgen. Als veld 4 klaar is, dan vervolgt veld 5 de route en als die klaar is dan volgt veld 0 met de route. Al met al een kwestie van afspreken met elkaar. Ieder vult dan de eigen waarneming in op het betreffende telformulier en tekent de waarnemingen op de daarbij behorende kaart in. Daarna kunnen de betreffende formulieren en kaarten voor de betreffende telroute worden samengevoegd en verwerkt.

Kortom, ook in een mozaïek van kleinere velden is het mogelijk om een telling conform het telprotocol uit te voeren. Telroutes hoeven immers niet in één en hetzelfde veld te liggen.

3 Het protocol kan vanwege de fysiek omstandigheden niet worden gevolgd

Een heel andere zaak wordt het als het protocol niet kan worden gevolgd omdat er vanwege de terreingesteldheid of de terreinomstandigheden eenvoudigweg geen telroute kan worden ingepland. Waar valt daarbij dan aan te denken? Bijvoorbeeld aan moerasgebieden als de Weerribben, legakkergebieden bij de Loosdrechtse plassen, kwetsbare natuurterreinen waar niet met de auto kan worden gereden, et cetera, et cetera. Een dergelijk moeilijk te tellen gebied staat hieronder afgebeeld. Veel water, moeras en legakkers. Eigenlijk geen mogelijkheden om rond te rijden in je gebied. Niet vanwege de fysieke omstandigheden, niet vanwege de kwetsbaarheid van sommige dier- of plantengemeenschappen of soms zelfs een combinatie van beide.

In die gevallen zal er een alternatief moeten worden gezocht voor de telroute die het telprotocol voorschrijft, bijvoorbeeld in de vorm van varend tellen vanuit boten, tellen vanaf hoogzitten, een telroute lopend of per fiets verkennen. Het kan en mag allemaal van het telprotocol, mits het afwijken van de voorgeschreven standaard maar goed wordt beargumenteerd en onderbouwd.

Dergelijke telgebieden kunnen dan weliswaar niet zondermeer vergeleken worden met andere gebieden, maar voor het gebied zelf kan dan nog steeds een trendtelling worden bepaald mits we de gegevens verzamelen en verwerken zoals beschreven in het telprotocol.

4 Het protocol kan om logistieke redenen niet worden gevolgd

In heel uitzonderlijke gevallen is het niet mogelijk gebleken om het telprotocol uit te voeren omdat de benodigde menskracht er niet voor te mobiliseren is. Dat geval doet zich bijvoorbeeld voor op de Veluwe waar naast het ree, ook nog verschillende tellingen worden gehouden van het roodwild, het damwild en het zwartwild. Deze drie diersoorten worden om meerdere redenen op verschillende tijdstippen geteld. En evenals bij het ree geldt dat er bij deze diersoorten meerdere, al dan niet opeenvolgende, telmomenten zijn. Het is in die gevallen niet mogelijk om naast de al georganiseerde roodwild, damwild en zwartwild tellingen ook nog een aparte reeëntelling te organiseren. Je krijgt er eenvoudigweg de mensen niet meer voor bij elkaar. Het is in dat specifieke geval zaak om toch een reeëntelling uit te voeren, maar die te combineren met één van de andere tellingen. Op de Veluwe valt de roodwildtelling vrijwel gelijktijdig met de reeëntelling uit het protocol zodat het logisch is om deze beide tellingen dan te combineren. Ook hier geldt dat de uitkomsten vanwege een afwijkende telmethodiek niet zondermeer vergeleken kunnen worden met de tellingen elders in Nederland, maar dat het nog steeds mogelijk is om ook hier een trendanalyse op los te kunnen laten.

Mocht deze speciale omstandigheid zich ook elders voordoen dan in bovengenoemd gebied, dan vereist de reeëntelling een stuk maatwerk waarvoor voor verdere eventuele hulp en afstemming contact kan worden gezocht met de VHR.

5 Het protocol kan niet worden gevolgd omdat de reeën structureel later uittreden

Er zijn velden waar om een heel aantal verschillende redenen het reewild zich structureel het eerste uur van de telling niet laat zien. Dat betreft dan veelal velden waarin sprake is van een hoge recreatiedruk, verstoring door werk-activiteiten, hondenlosloopgebieden etc. etc. In dergelijke gebieden kan besloten worden om een uur later te tellen dan het protocol voorschrijft. De enige randvoorwaarde die hier dan wel geldt is dat als eenmaal besloten is om op deze manier te tellen, dat ook structureel moet worden gedaan in de toekomst. Zo wordt een trendbreuk in de telreeksen voorkomen. Ook geldt dat de telling minimaal 1,5 uur duurt. Gemiddeld is het ree immers 6 – 8 maal actief met laveien bezig per dag. Korter dan 1,5 uur tellen betekent dat we dan tussen een tweetal actieve periodes van de dag kunnen zitten waardoor we geen reeën waarnemen terwijl ze er wel zijn.

Wanneer en hoe stappen we over van onze oude vertrouwde telling naar het protocol?

In principe per direct. Maar er doen zich daarbij wel twee situaties voor: de mogelijkheid om direct over te stappen, of er wordt al sinds jaar en dag volgens een nadere methodiek geteld. In het laatste gevallen gaat het er om zo snel mogelijk de overstap te maken. Laat daar geen misverstand over bestaan.

Situatie 1: de mogelijkheid om over te stappen is geen probleem

Veel WBE's tellen al meerdere jaren op dezelfde wijze en hebben zo de nodige ervaring en expertise opgebouwd. Vaak zijn er op die manier al mooie meetreeksen tot stand gekomen en is er veel lokale kennis opgebouwd. Soms biedt het protocol echter houvast als er al wat langer gezocht wordt naar een uniforme methode om te tellen. Beide uitersten komen in de praktijk voor, plus alles wat daartussen zit. In het geval dat het wachten was op een goede manier van tellen om in de WBE te implementeren volstaat het om te verwijzen naar het telprotocol. Zorg dat je goed nadenkt over de telroutes, hou de stukken goed bij en begin met het opbouwen van meetreeksen. Eenvoudiger kan eigenlijk niet.

Situatie 2: er wordt al geteld volgens een andere methode

Heel anders wordt het als de WBE al jarenlang (en soms zelfs al tientallen jarenlang) op een andere manier telt. Dan is een verandering niet zomaar doorgevoerd. Al was het alleen al omdat een nieuwe methodiek (nog) niet lekker voelt. Er is immers geen ervaring mee, angst om het oude vertrouwde te verlaten en "last but not least" de tegenstrijdige gevoelens om willens en wetens een breuk in de eigen meetreeksen te veroorzaken. Alle begrip dat dit niet goed voelt en soms zelfs als "eng" wordt ervaren. In dat geval is het zaak om te zorgen dat de overgang probleemloos verloopt.

Dat pijnloze verloop kan in alle gevallen worden bereikt door de "nieuwe" telmethodiek op te nemen in de "oude en vertrouwde" telmethodiek. Dat vergt soms wat aanpassing en creativiteit, maar door de band genomen hoeft dat in de praktijk geen probleem te zijn.

Stel, de WBE telt al sinds jaar en dag door gedurende drie opeenvolgende schemerperiodes door de beheerders gedurende een bepaalde tijdspanne door het eigen veld te laten rijden en alle waarnemingen in te laten tekenen op kaart. Desnoods rijden ze drie of zelfs meer keer rond in het eigen veld om zo de waarnemingen te maximeren. Zo werd het daar altijd gedaan en de beheerder had het idee zich zo ook een goed beeld te kunnen vormen wat er aan reeën in zijn of haar veld zat. Op zich willen ze dat gewoon blijven doen.

Het protocol sluit dat niet uit, maar vraagt wel omwille van de uniformiteit in de methodiek om tijdens de telling in dat geval iedere schemerperiode één telronde uit te voeren volgens protocol. De beheerder telt dus gewoon op de manier zoals hij of zij dat altijd al deed, maar met de voorwaarde dat er tijdens iedere telling één keer een telroute wordt uitgevoerd en genoteerd volgens protocol. In de praktijk blijkt dat overal te kunnen, en ontstaat er een meetreeks die nog steeds vergelijkbaar is met de voorgaande jaren dat er geteld werd én er ontstaat een nieuwe meetreeks volgens het protocol.

Kortom, integreer de nieuwe telmethode in de eigen, oude vertrouwde methode.

Op de vraag die vaak wordt gesteld van “wat doen we dan vanaf nu met de oude gegevens” is het antwoord heel eenvoudig: bewaren en koesteren! Niets, maar dan ook niets uit het verleden weggooien, want vaak (ik zou eigenlijk willen zeggen: altijd) blijken deze gegevens van groot belang en elkaar zelfs te versterken.

En daarmee komen we op de volgende vraag: wanneer verlaat men het schaduwdraaien van het oude systeem ten faveure van het nieuwe telprotocol? Dat is geheel aan u. Alleen u zult kunnen zeggen wanneer u uw oude methodiek wilt verlaten. Alleen u weet wanneer immers dat goed voelt. Of u lang of kort wilt blijven schaduwdraaien is daarom aan u!

Opgesteld door Vereniging Het Ree in 2014
Aangepast: September 2021